

kurs valuty nebylo možno držeti pomocnými prostředky jinými, hlavně devisami. Tento novější typ zlaté měny s tak řečenou *devisovou* paritou úplně stačí a hlavně — je mnohem levnější než starší typ zlaté měny s oběhem zlatých mincí i uvnitř státu.

Je arcit málo pravděpodobno, že by se nám podařilo zlepšiti měnu jen tímto samočinným vývojem až na paritu. I kdyby se totiž platební bilance našeho státu vyvíjela velmi příznivě, hlavně příznivými poměry vývozními, a byla po našich devisách čilá poptávka, stále by na peněžních trzích v cizině tísnivě působila nabídka papírových peněz. Také se dá stěží očekávati, že by vývojem hospodářských poměrů tak zmohutněl oběh peněz uvnitř našeho státu, že by dovedl nyníjší přebytké množství bankovek samočinně ztráviti, aniž by bylo třeba uměle tu napomáhati. Ale jednu výhodu by tato ponenáhlá náprava měla, i kdyby se nepodařilo zlepšiti měnu na paritu, totiž, že bychom se přes nyníjší kritické časy a několik příštích let přesunuli poměrně klidně, bez větších otřesů a mohli další kroky podniknouti po náležitě rozvaze a všestrannější a spolehlivější informaci, než by se státi mohli dnes.

Nejlepším dokladem toho, že postup mající především za účel *ustáliti* měnu a teprve ve druhé řadě ji zlepšiti, má své výhody, je skutečnost, že se v novější době ve všech státech, kde došlo k nápravě měny, prováděla hlavně ustálením kursu pokleslé měny. Je tu možno uvést i nápravu měny v Rakousko-Uhersku r. 1892, dále nápravu měny v Rusku r. 1897, v Japanu r. 1895 a zvláště úspěšné snahy o nápravu měny v Argentině a Indii.

V. Náprava měny a politika.

V poslední době přibarvuje se až zbytečně otázka úpravy měny politikou třídní a dokonce i politikou *zájmovou*.

Schvaluje jistě každý, aby se k účelům nápravy našich financí a měny vybírala pokud možná největší daň z válečných zisků; tím vrátí se veřejnosti část jmění, v mnohých případech nezasloužené a nemorálně získaného, jehož vlivem značnou měrou nynější dražota byla posílena, a je tudíž správně, přispěje-li toto jmění k opětovnému ozdravení poměrů.

Rovněž je spravedlivá vydatnější dávka z velkých a středních majetků, směrem vzhůru stoupající. Mohou zajisté držitelé větších jmění tuto oběť poměrně snadno přinést, zvláště nabyli-li tohoto majetku bez vlastní zásluhy. Ale peněžní pohledávky na účtech u bank a peněžních ústavů, jakož i pohledávky hypotekárné a v dílčí dlužní úpisy a zástavní listy jakéhokoli druhu vpravené, měly by býti z tohoto zdanění vyloučeny, neboť majitelé jich svůj díl již zaplatili tím, že poklesla směnná hodnota peněz, čímž jim ubylo i na kapitálu, i na důchodech úrokových. Kdyby došlo k zákonné redukci pohledávek, odstupňované dle doby vzniku, pak by ovšem mohly býti také dávkou ze jmění poměrně postiženy, poněvadž by se pak utrpěná nebo hrozící jim újma buď zcela nebo částečně odčinila. Hotové peníze by měly býti proto každým způsobem vůbec zproštěny dávkou ze jmění k účelům nápravy měny vybírané, kdežto akcie průmyslových podniků, jež představují podíly hlavně na věcném majetku, a akcie bankovní by nebyly ze zdanění vyloučeny, jen že by se tu musilo postupovati opatrně, aby se nezavedlo u nich zdanění dvojí. Hlavně by se mělo u daně ze jmění směřovati k tomu, aby byl postižen v činný majetek, ať nemovitý nebo movitý; vyšel téměř jediný z celého hospodářského varu a víru beze škody, ba dílem neobyčejně získal závratným vzestupem cen zemědělských plodin. Proto by mohly i menší zemědělské majetky býti dávkou ze jmění zachyceny. Také i menší domovní majetky městské by měly zaplatiti přiměřenou daň ze jmění; majitelé jich nebrali sice zvýšených důchodů, ale ceny domů v poslední době tak nereálně podražily, že ani tu nedá se proti této dani ničeho namítati, zvláště když daň z přírostu hodnoty koná svoji úlohu dosti kuse a nedokonale.

Nedoporučuje se však zvyšovati daně spotřební. V této věci nutno souhlasiti se stranami sociálními a socialistickými; vždyť přesunují se na nejšířší vrstvy obyvatelstva, na delnictvo, a podniká je, aby se domáhalo zvýšení mezd. Na jedné straně má se tedy jimi opatřiti zdroj příjmů k ozdravení měny, a připraviti cesta k snížení cen, a na druhé straně se nepřímo zvýšení cen podněcuje. Ještě nevhodnější by bylo, nějak mimořádně zvýšiti k účelům nápravy měny přímé daně osobní, zvláště daň z příjmů služebních a daň rentovou; byliť pozivatelé těchto důchodů již důkladně postiženi poklesem směnné hodnoty peněz a utrpěli v minulé době všeobecné drahoty škody, jež se jim nijak již přístě nenahradí.

Není-li však možno nebo radno vydatněji zvýšiti ani čelné daně spotřební, ani osobní daň příjmovou, je tím zároveň vytčena mez daním vůbec, jichž by se na zúrokování válečných půjček a tím nepřímo i na nápravu měny užiti dalo nebo užiti smělo, a je tím v podstatě rozhodnuta i otázka, kolik těchto půjček můžeme na svá bedra převzít, jak již svrchu bylo naznačeno, nemáme-li si problém nápravy měny přes příliš ztížití.

Pohybujeme se tu v jakémisi začarovaném kruhu: chce-li se někomu na jedné straně pomoci, uškodí se jistě na druhé straně jinému, a jediné možné východisko tudíž je, dáti se střední cestou, řešiti věc postupně a spíše kompromisem na všechny strany. Radikalismus v hospodářských věcech zřídka kdy se osvědčuje!

(Psáno v listopadu 1913.)